

da uredi vstajo vseh balkanskih Slovanov za osvoboditev iz turškega jarma. Ker pa diplomatske okolnosti niso bile povoljne temu započetju, se je vrnil v Dubrovnik, kjer je uredil in izdal tri zvezke „Dubrovnik“ ter predelal v verzih svojo tragedijo „Mejnima ili oslobodjenje Bosne“, katero je bil napisal l. 1849. v prozi.

Leta 1850. je odšel Ban zopet v Belgrad, kjer je postal profesor na liceju ter tajnik kneza srbskega, ki mu je kasneje poveril tudi neka diplomatska poslanstva. Povrnivši se v Belgrad je napisal zgodovino Vlaške, Moldavije in Srbije, da bi tem državam na pariškem kongresu izposloval na temelju državnega prava neodvisnost od Turčije. Za to delo je dobil Ban nagrado 400 cekinov od srbske skupščine, ki je obenem odredila, da se delo tiska v Parizu. Malo kasneje je izdal „Različite pjesme“ in „Zrcalo povjestnice dubrovačke“.

Ko se je l. 1857. povrnil Evropi zopet mir, je postal Ban profesor francoskega jezika v vojaški akademiji v Belemgradu; toda to mesto je izgubil že l. 1858., ko se je povrnil Miloš Obrenović na prestol. Takrat se je podal na svojo vilo Banovac poleg Belgrada. Tukaj se je bavil sedaj le s knjigo. Pod knezom Mihajlom je bil Ban l. 1862. imenovan za ravnatelja sporočilnega urada za časopise v ministrstvu zunanjih zadev ter se je na tem mestu vzdržal polnih 18 let.

Med tem so Bana za njegove književne zasluge odlikovala razna društva in akademije. Jugoslavenska akademija znanosti in umetnosti v Zagrebu ga je imenovala že l. 1867. svojim dopisujočim članom, a srbsko učeno društvo v Belemgradu (zdaj akademija) svojim pravim članom. Izvolila so si ga za svojega člana tudi tri italijanske in ena orientalska akademija.

Leta 1880. je šel Ban v pokoj. Zda je razvil svojo posebno delavnost kot književnik. Deloval je kot publicist, pedagog, zgodovinar in dramski pesnik. Znamenito je veliko število njegovih brošur in del v prozi v laškem, francoskem in hrvaškem jeziku, v katerih se je Ban boril za svobodo balkanskih Slovanov. S temi deli se je proslavil po celi Evropi.

Kot pesnik, a posebno kot dramatičar, je Ban napisal do 40.000 verzov. Od njega imamo 13 dram in sicer: „Mejrima“, „Miljenko i Dobrila“, „Knez Dobroslav“, „Posljedni Nemanjič“, „Smrt kralja Vukašina“, „Car Lazar i Kosovski poraz“, „Jakovski ustanak“, „Oslobodjenje Srbije“, „Marta Posadnica ili pad Novgrada“, „Kobna tajna“, „Vanda, kraljica Poljske“, „Jan Hus“ i „Marin Kaboga“. Trdi se, da mu je najboljša tragedija „Smrt kralja Vukašina“; nekatere izmed njih, kot „Mejrima“, so se nekdaj predstavljale na vseh pozornicah na slovanskem jugu. Bil je član jugoslovanske akademije v Zagrebu, ki mu je na krsto tudi položila venec po svojem zastopniku Milanu Miličeviću. Slava zaslužnemu pisatelju in boritelju za svobodo tlačanih južnih Slovanov!

St.

Fra Grgo Martić. Pridejana slika nam kaže velezaslužnega moža, največjega bosenskega pesnika, dičnega franjevca Fra Grga Martića. Kakor njegov prednik Fra Kačić - Miošić, se je tudi on navzel iz starih pesmi svojega naroda velečastnega epskega duha, katerega, oživljenega s krščanskimi idejami, nam kaže v svojih krasnih pesmih, ključoč tužno Bosno k novemu, svobodnejšemu življenju. Zadnji čas častitljivi starina precej boleha, in bati se je, da da mu ne ugasne luč življenja. Upajmo pa, da ga Bog še ohrani bosenskemu ljudstvu in vsemu hrvaškemu narodu.



Fra Grga Martić.

Riegrova oporoka. Češki rodoljub Rieger je v svoji oporoki zapustil 200.000 K za narodne in kulturne namene: 150.000 K za ustanovitev „Riegrovega zaklada“, iz katerega se naj na obletnico njegove smrti dajejo podpore in nagrade, in 50.000 K za zaklad, iz katerega se naj vsako tretje leto izplača nagrada 1000 K za kako narodno delo ali za dejanje izredne požrtvovalnosti ali krščanske ljubezni. Do nagrad imajo pravico samo češki rojaki. V oporoki Rieger opominja Čehe, naj imajo vedno zaupanje v svojo narodno moč, naj vedno visoko spoštujejo idealne in krščanske smotre in naj nikdar ne odnehajo v boju za svoje pravice.

Beneš Methoděj Kulda. Na Vyšehradu je umrl kanonik Kulda, zaslužen domoljub in pisatelj češki, v visoki starosti 83 let. V brnskem semenišču je imel za profesorja Sušila. V Židlochovicah je na-

pisal svojo prvo poljudno knjigo „Kořálečni mor“. Leta 1848. se je tudi bavil s politiko in pisal proti frankobrodskemu zboru. L. 1850. je tudi on sodeloval pri ustanovitvi društva „Dědičtvi sv. Cyrilla a Methoděje“. V Brnu je bil do l. 1859., kjer je vodil sirotišnico, ustanovljeno od grofa Sylva-Tarouca. V tem času je izdal „Moravské národní pohádky a pověsti z okolí rožnovského“. Ta zbirka narodnega blaga se je jako priljubila in je bila dolgo ena najbolj čitanih knjig. L. 1852. je začel izdajati koledar „Moravan“, katerega je urejeval do l. 1860. Za „Dědičtvi“ je bil obljubil Vaclav Štulc spisati življenjepis sv. Cirila in Metoda, a ga dolgo ni mogel dokončati. Vsi opomini Kuldovi so bili zastoj. Nekoč ga dobi Kulda nepričakovano pri grofu Sylvi-Taroucu. Kulda zakliče takoj: „Nobene milosti! Danes Vas imamo. Toliko časa Vas tu zapremo, dokler ne skončate spisa.“ Štulc je bil res toliko časa kakor jetnik pri grofu, dokler ni spisa dokončal. — Kulda je bil nasprotnik slovaškega razkola. Kakor je deloval na to, da ohrani narodno enoto med Češko in Moravo, tako je hotel tudi Slovake združiti s Čehi. Najhujši slovaški separatisti so bili pa luteranci, zlasti doktor Radlinský. Slovaki so se ločili od Čehov. — Kulda je bil tudi duša „Ustřední Jednoty Katolické“ v Brnu, katera je vzdrževala tudi ljudsko knjižnico.



Poljski violinist Bronisław Hubermann koncertira zdaj z velikim uspehom po Italijanskem. V Genovi je doživel redko čast. Ob navzočnosti vseh občinskih odbornikov je smel igrati na Paganinijeve gosli. To dovolijo samo najslavnejšim goslarjem.

Muzej Adama Mickiewicza v Parizu. V „Biblioteki poljski“ na Quai d'Orléans v Parizu so po občnem zboru tega društva, na katerem je grof Mycielski predaval „O poljskih slikarjih v Parizu od l. 1830. do 1860.“, slovesno otvorili „Mickiewiczev muzej“. Sin pokojnega poljskega pesnika, Władysław Mickiewicz, je mnogo let nabiral spomine po svojem očetu: pisma, rokopise, slike, risbe, časopise, merjaje itd. Pridružil je tem spominom tudi celotna izdanja Słowackega, Krasińskiego, Gaszczyńskiego, Zaleskega in drugih pisateljev, s katerimi je bil prvi poljski pesnik v osebni zvezi.

Gospodarska borba za rodno zemljo na Poljskem. Pruska vlada je izdala celo vrsto izjemnih zakonov proti Poljakom, da zatre njihovo narodnost v pruskem kraljestvu. Milijone je država žrtvovala, da se pokupijo poljska posestva in naselje s Prusi. Pokupili so v resnici 22.000 ha poljske zemlje. A tudi Poljaki so razvili živahno delovanje v svojo rešitev. Doslej je že ena tretjina te pokupljene zemlje zopet v rokah poljskih posestnikov. Posebno Poljaki iz varšavskega kraljestva z mnogimi denarnimi žrtvami pomagajo svojim rojakom na Pruskem.

Poljaki in drugi Slovani. „Słowiański klub“ v Krakovu je sklenil, delati na to, da dobé Poljaki v svojem jeziku slovnice in besednjake vseh slovanskih jezikov.



Slovanski rokopisi v Vatikanu. V „Archivu“ popisuje dr. Vatroslav Jagić pod naslovom „Analecta Romana“ slovanske rokopise, ki se nahajajo v Vatikanu. Posebno zanimiv je glagolski breviar v dveh knjigah iz l. 1379., v katerem je tudi povest svetega Vaclava.

Stari bolgarski rokopisi. Bolgarija ima štiri velike zbirke svojih starih rokopisov: V Rilskem samostanu, v „Narodni knjižnici“ in v muzeju plovdivskem in v knjižnici „Svetega sinoda“ v Sofiji. Mnogo rokopisov je šlo v tujino; največjo zaslugo za sedanjo ohranitev rokopisov pa ima „Sveti sinod“. V novejšem času so začeli te rokopise znanstveno preiskovati in popisovati.

Slovanska filologija in starožitnost. „Imperatorskaja akademija nauk“ v Peterburgu, „Česká akademie cis. Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění“ in c. kr. ministrstvo za nauk in bogočastje na Dunaju so dali podporo slovanskim učenjkom, da so začeli izdajati natančno bibliografijo slavističnih ved. Dobili smo nedavno v roke drugo knjigo „Věstníka slovanské filologie a starožitnosti“, kateri izhaja v Pragi. Štirje uredniki v Pragi so si razdelili delo, da s pomočjo strokovnjakov raznih slovanskih narodov izvrše to veliko delo. Splošno in primerjajoče jezikoslovje in pregled filologije baltske je prevzel prof. dr. Jožef Zubaty, slovansko jezikoslovje in paleografijo cerkveno-slovansko prof. dr. Fr. Pastrnek, slovstveno zgodovino in slovanski narodopis prof. dr. Jurij Polívka, slovanske starožitnosti pa prof. dr. Lubor Niederle. 327 strani obsegajoča knjiga nam podaja celo bibliografijo vse slavistike iz l. 1901. Tu so po tvarinah razdeljene vse knjige in tudi važnejši spisi, ki so izšli po znanstvenih listih in se bavijo s slavistiko. Uredniki so se ozirali tudi na slovansko slovstvo in navajajo članke iz naših listov, ki se bavijo s slovanskimi vprašanji. Bilo bi zelo škoda, ako bi to delo moralo prenehati zaradi gmotnega primanjkljaja. „Věstníku“ je delala precej konkurence bibliografija peterburške akademije. A čuje se, da bo tudi ta prenehala. Želimo, da bi na sestanku slavistov v Peterburgu o tem razpravljali, da dobi slovanska znanost redno ta velevažni pripomoček.

Goethe in Srbi. Kakor je znano iz Goethejeve pesmi o Asanaginici, je ta nemški pesnik poznal vsaj nekoliko tudi srbsko narodno pesništvo. Pred kratkim je objavil Filip Loewe spis „Goethe und der Sarajlija“, v katerem popisuje, kako je bival Srb Sima v Lipskem in je tam po profesorju Gerhardu spoznal osebno Goetheja. Temu je poslal tudi svojo „Srbi-